

Peer support in hoger onderwijs

SIHO – augustus 2012

Studenten kunnen een enorme bron van ondersteuning zijn voor elkaar. In het creëren van een inclusieve omgeving heeft de ondersteuning door medestudenten een grote waarde. In deze publicatie willen we informatie geven, maar ook inspiratie bieden hoe een instelling hoger onderwijs deze natuurlijke netwerken kan inzetten, in het algemeen, en in het bijzonder in de ondersteuning voor studenten met een beperking.

1. Peer support ontstaat vaak spontaan.

Studenten bieden vaak spontaan heel wat ondersteuning aan elkaar. De steun is erg verscheiden. Studenten geven notities en samenvattingen, beantwoorden praktische en inhoudelijke vragen, geven informatie door aan afwezige studenten, geven elkaar tips, lezen papers na, helpen bij verplaatsingen, zijn belangrijk voor sociale contacten en emotionele steun,...¹

“In de examens hebben we veel steun aan elkaar: nog een beetje doorbijten, we zijn er bijna en we belden elkaar ook bijna elke avond om elkaar nog een beetje moed in te spreken.”²

Studenten met een beperking vertellen soms over de steun van vrienden met een (gelijkaardige) beperking. Met deze vrienden kunnen ze praten over hun beperking en gelijkaardige problemen.³

“Een vriendin van mij heeft ook dyslexie en daar heb ik eigenlijk best wel veel aan. We lachen daar dan dikwijls mee, met die stomme dingen die we dan zeggen of woorden die we omdraaien of zo, en dat is wel grappig. En je ziet ook dat wij elkaar heel goed begrijpen, terwijl anderen zo iets hebben van die twee zotten. De rest van mijn vrienden die probeert mij ook wel met dingen te helpen en zo, maar toch hebben die niet dat inzicht dat zij heeft.”⁴

Studenten met een beperking kunnen de valkuilen op hun weg beter vermijden en overwinnen door deze praktische en emotionele ondersteuning van (o.a.) medestudenten.⁵

2. Peer support omvat ondersteuning op vele vlakken.

Sommige onderwijsinstellingen of individuele lesgevers moedigen aan dat medestudenten structureel een actieve ondersteunende rol opnemen, bv. via peer support programma's. De hulp die medestudenten hierin bieden is afhankelijk van het programma en de behoeften, wensen en verwachtingen van de betrokkenen. Hieronder enkele mogelijkheden:

¹ Cnockaert & De Smet, 2011; Drieghe & Vernaeye, 2010; Ritsema, van Rosmalen & Wiltjer; Soetaert, 2011; SIHO, 2009.

² Cnockaert et al., 2011, p. 42.

³ Soetaert, 2011.

⁴ Soetaert, 2011, p. 28.

⁵ SIHO, 2009.

- ondersteuning bij de uitdagingen die gepaard gaan met de overgang naar het hoger onderwijs⁶,
- wegwijs maken in de nieuwe instelling hoger onderwijs (bv. rondleiding)⁷,
- informeren rond studeren met een beperking, ondersteuningsmogelijkheden,...⁸,
- sociale en emotionele ondersteuning⁹ (bv. samen activiteiten doen, een luisterend oor voor de gevoelens, gedachten en beslissingen van de student,...),

“... men onderneemt gezamenlijke activiteiten. Er wordt gestreefd naar een gelijkwaardig contact. Beide partijen moeten het de moeite waard vinden om met elkaar op te trekken.”¹⁰
- notities van de lessen (nota nemen, kopie van de eigen notities)¹¹,

“The notes are better quality because the student has more rounded knowledge of the content than any external note taker could have, and the cost is significantly cheaper.”¹²
- toegankelijk maken van studiemateriaal (bv. illustraties voor studenten met visuele beperking)¹³,
- inhoudelijke ondersteuning (bv. hulp bij inhoudelijke vragen, instructie,...)¹⁴,

“Because of the small group, you can take into account everyone’s way of working. So it is very useful in an inclusive environment.”¹⁵
- ondersteuning bij het organiseren (bv. planning maken, rooster doornemen,...)¹⁶,
- hulp bij het schrijven van teksten¹⁷ (bv. nalezen spelling, samen structureren,...),

“Ze zeggen ook in de hogeschool: ‘Laat het door meerdere mensen herlezen. Neem een leesbuddy’.”¹⁸

“She helps me in writing. I write in a very disorganized and associative way. She reviews what I write and together we try to structure it, to focus on a specific subject in each paragraph. Then we review the syntax of my sentences, and, of course, spelling mistakes.”¹⁹
- Ondersteuning op vlak van studievaardigheden en leerstrategieën²⁰,
- Hulp bij de verplaatsingen van en naar het leslokaal²¹, het kot,...

⁶ Burgstahler, 1997; Brown, Takahashi & Roberts, 2010; Chiba & Low, 2007; Kowalsky & Fresko., 2002.

⁷ A. Duijzer, persoonlijke communicatie, 22 september 2011; Ritsema et al., 2011.

⁸ Alston, Bell & Hampton, 2002, in Brown et al., 2010; Arrindell, Geerman, Grant, de Jonge, Nijkamp & Spijker, 2010; Handicap+Studie, 2007.

⁹ Dijk & Dingelstad, 2005; Heiman, 2006; Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel, Fresko & Wertheim, 2007.

¹⁰ Ritsema et al., 2011, p. 15.

¹¹ Handicap+Studie, 2007; Hyde, Punch, Power, Hartley, Neale & Brennan, 2009; Lavorata, 2001.

¹² D. Ryder, persoonlijke communicatie, 30 augustus, 2011.

¹³ Guitard, Duguay, Thériault, Sirous & Lajoie, 2010; Kowalsky et al., 2002.

¹⁴ Kowalsky et al., 2002; Lavorata, 2001; Ritsema et al., 2011; Severiens et al., n.d.; Vogel et al., 2007.

¹⁵ Student hoger onderwijs, persoonlijke communicatie, 13 september, 2011.

¹⁶ Handicap+Studie, 2007; Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007).

¹⁷ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007.

¹⁸ Student hoger onderwijs, persoonlijke communicatie, 27 maart, 2009.

¹⁹ Kowalsky et al., 2002, p. 265.

²⁰ Dijk et al., 2005; Handicap+Studie; Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007.

²¹ Drieghe et al., 2011.

“Als er iemand in een rolstoel is, dan wordt er een buddy gezocht. En die persoon kan [bv.] helpen om van het ene naar het andere lokaal te gaan”²².

- persoonlijke assistentie (bv. hulp bij toiletbezoek) tijdens de lessen of op kot²³,
- samen studeren voor examens²⁴,

“Ik houd regelmatig contact: per sms, mail, telefoon of gewoon door langs te komen. Dat gebeurt één à twee keer per week, afhankelijk van onze mogelijkheden en T.'s behoefte. Dan gaan we samen op de universiteit studeren.”²⁵

- opvolging hoe het met de studies loopt²⁶,
- schrijven op examens,
- ondersteuning bij de voorbereiding op de arbeidsmarkt²⁷,
- ...

▪ **Praktijkvoorbeeld: Peer tutoring in Canada**²⁸

Op [Niagara College](#) in Ontario kunnen studenten beroep doen op gratis peer tutoring wanneer ze in de war zijn over het studieonderwerp, (dreigen te) falen voor een opleidingsonderdeel, niet voldoen aan de voorwaarden om af te studeren of wanneer ze hun studiegewoonte willen verbeteren. Voorwaarde is dat de student regelmatig naar de les gaat en alle opdrachten mee doet. De tutors zijn studenten die uitblinken in het opleidingsonderdeel of aanbevolen worden door de docent. Ze worden betaald door de onderwijsinstelling voor de ondersteuning. Naast de financiële vergoeding als bonus, zien vele tutors ook hun eigen punten stijgen.

Meer informatie: [Peer Services](#).

▪ **Praktijkvoorbeeld: Mentoringproject**²⁹

Op de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen aan de [Universiteit Gent](#) bieden ouderejaarsstudenten ondersteuning aan studenten die het moeilijker hebben om hun weg te vinden op de universiteit omwille van een beperking, taalachterstand, combinatie van het studeren met werk of gezin, andere sociale of culturele achtergrond,... De mentoren maken deze studenten wegwijs in de universiteit, helpen bij het verwerken van de leerstof en doen regelmatig iets leuk samen. Het project heeft o.a. tot doel dat de studenten vlotter integreren, minder snel afhaken en betere resultaten halen.

Meer informatie: [Mentoringproject](#).

²² Aanspreekpunt onderwijsinstelling, persoonlijke communicatie, 2009.

²³ Lavorata, 2001.

²⁴ A. Duijzer, persoonlijke communicatie, 22 september, 2011; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007; Wolvers, 2009.

²⁵ P. Kant, in Wolvers, 2009, p. 15.

²⁶ Wolvers, 2009.

²⁷ Burgstahler, 1997, 2001, in Brown et al., 2010.

²⁸ S. Johns, persoonlijke communicatie, 14 oktober, 2009.

²⁹ Universiteit Gent, 2011.

▪ **Praktijkvoorbeeld: Studiemaatjes in Nederland³⁰**

Op de [Vrije Universiteit Amsterdam](#) kunnen studenten met een beperking die dit wensen gekoppeld worden aan een maatje. De redenen om deel te nemen zijn verscheiden: bv. eenzaamheid, (dreigende) studievertraging,... De studentenadviseur gaat telkens op zoek naar een maatje die een goede match vormt. Hierbij houdt men rekening met de motivatie, de verwachtingen, de beschikbare tijd,... Maatjes doen het zelf goed in hun studie, en zijn vaak erg enthousiast en competent. De studenten bepalen zelf de invulling van de ondersteuning die de maatjes vrijwillig bieden. Dit kan allerlei zaken omvatten: samen plannen, samen studeren, wegwijz worden in de universitaire gemeenschap,... Maatjes krijgen zelf ook ondersteuning. Ze kunnen steeds terecht bij de studentenadviseur die zelf ook regelmatig contact opneemt. Tot slot vindt er jaarlijks een intervisie- of themabijeenkomst plaats voor alle studiematjes.

“Het wordt heel positief geëvalueerd door de studenten, van beide kanten.”³¹

Meer informatie: [Studiemaatjes](#).

3. Peer support heeft vele positieve effecten.

Verskillende onderzoeken³² geven aan dat de resultaten van peer support projecten positief zijn. Afhankelijk van de geboden ondersteuning, ervaren de ondersteunde studenten op verschillende vlakken winst. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- vlottere overgang naar het hoger onderwijs³³,
- sociale voordelen³⁴, (bv. verbetering sociale vaardigheden, uitbreiding sociale netwerk, vormen van betekenisvolle relaties, meer op stap,...),
- meer geloof in eigen kunnen³⁵,
- meer gebruik van leerstrategieën en studievaardigheden³⁶,
- positieve invloed op studieresultaten³⁷ (bv. betere punten),

“Hij vraagt hoe het met me gaat, wanneer ik tentamens heb, of ik niet moet leren en welke cijfers ik heb gehaald. Dat lijken minimale dingen, maar ze zorgen er wel voor dat het beter gaat met mijn studie.”³⁸

- minder studie-uitval³⁹,

³⁰ A. Duijzer, persoonlijke communicatie, 22 september, 2011; Dijk et al., 2005.

³¹ A. Duijzer, persoonlijke communicatie, 22 september, 2011.

³² Dijk et al., 2005; Handicap+Studie, 2007

³³ Brown et al., 2010; Burgstahler, 1997; Chiba et al., 2007; Guitard et al., 2010; Heiman, 2006; Gimblett, 2000 in Vogel et al., 2007.

³⁴ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Roitman, Hellwing & Russak, 2010; Vogel et al., 2007.

³⁵ Arrindell et al., 2010; Being a mentor, n.d., Ritsema et al., 2011.

³⁶ Being a mentor, n.d.; Brown et al., 2010; Roitman et al., 2010; Zwart & Kallemeyn, 2001, in Vogel et al., 2007.

³⁷ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011.

³⁸ T. van den Berg, in Wolvers, 2009, p. 15.

³⁹ Khalil, 2008; Wolvers, 2009.

- studenten worden goed geholpen⁴⁰ en krijgen een groter begeleidingsnetwerk om op terug te vallen⁴¹,
- preventieve werking: de contacten met studentenpsychologen en –adviseurs worden verminderd⁴²,
- positieve impact op de motivatie om te werken naar een carrière en op de werkvaardigheden⁴³,
- ...

De studenten die geholpen worden door een medestudent ervaren dit zelf positief.⁴⁴ Ze vinden het leuk en belangrijk om een buddy te hebben en zijn in het algemeen tevreden over de geboden ondersteuning.

Peer support heeft voordelen tegenover professionele ondersteuning. Studenten vertellen soms liever iets aan leeftijdsgenoten. Deze medestudenten kunnen zich in het algemeen ook beter inleven. Daarnaast zijn ze laagdrempeliger om te benaderen omdat er geen sprake is van hiërarchie. Het is vaak minder erg om met een buddy gezien te worden dan bv. met een studentenpsycholoog.⁴⁵ Tot slot wijzen studenten op het voordeel van continuïteit door ondersteuning te krijgen van eenzelfde persoon.⁴⁶

4. Peer support komt ook de ondersteunende student ten goede.

Veel ondersteuning door medestudenten gebeurt op vrijwillige basis. Daarnaast zijn er voorbeelden waarbij de medestudenten beloond worden. Deze beloning varieert: een financiële vergoeding, punten op een opdracht, credits (door de ondersteuning in te richten als opleidingsonderdeel), een certificaat, een geschenkje (bv. boekenbon),...⁴⁷

Zelfs wanneer studenten vrijwillig ondersteuning bieden, tonen onderzoek⁴⁸ en praktijkvoorbeelden winst aan voor hen, bijvoorbeeld:

- academische voordelen⁴⁹ (bv. betere notities, kans tot herhaling leerstof, leren van de student die ze ondersteunen, verbetering strategische leervaardigheden, betere studieresultaten,...),

“It’s really a win-win. ... Because they put a little extra effort into the note taking, they also end up having better notes for their own revision than they would have otherwise.”⁵⁰

⁴⁰ Handicap+Studie, 2007; Ritsema et al., 2011.

⁴¹ Hyde et al., 2009; Ritsema et al., 2011.

⁴² Ritsema et al., 2011.

⁴³ Burstahler, 2001, in Brown et al., 2010

⁴⁴ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007; Wolvers, 2009.

⁴⁵ Ritsema et al., 2011.

⁴⁶ Kowalsky et al., 2002.

⁴⁷ Ritsema et al., 2011.

⁴⁸ O.a. Kowalsky et al., 2002; Vogel et al., 2007.

⁴⁹ Brown et al., 2010; Kowalsky et al., 2001; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007.

⁵⁰ A. Nylund, persoonlijke communicatie, 2 september, 2011.

- sociale voordelen⁵¹ (bv. leuke contacten, uitbreiding sociaal netwerk,...),
 “We zijn vrienden geworden. We houden allebei van films, computerspelletjes en discussiëren over politiek. Daarom zien we elkaar nu ook wekelijks in onze vrije tijd.”⁵²
- voldoening van het ondersteunen van een medestudent, iets voor andere studenten te kunnen betekenen⁵³,
 “To me, being able to help someone is good enough reason for doing it.”⁵⁴
- stijging van het zelfvertrouwen en de zelfwaardering⁵⁵,
- opdoen van praktijkervaring (bv. voor toekomstige leerkrachten en hulpverleners) en het aanleren van bepaalde vaardigheden hierbij (bv. omgaan met moeilijkheden en doorzetten, ondersteuningsvaardigheden,...)⁵⁶.
 “[Mentoring] ... helps me be a better teacher. One of the things I’ve learned to do here much better is to ask questions.”⁵⁷
- leren zich in te leven in de andere persoon⁵⁸,
- vergroot bewustzijn rond (specifieke) beperkingen, doorbreken van stereotypen, positievere beeldvorming, grotere acceptatie,...⁵⁹,
 “All the stigmas about these students or children... everything changes. It’s simply another way of seeing things differently and discovering a world you’ve never known.”⁶⁰
- ...

5. Peer support kan individueel maar ook in groep.

Bij peer support denken we meestal automatisch aan één-op-één ondersteuning. Soms biedt een student echter ook verschillende studenten ondersteuning, of wordt één student door meerdere peers geholpen⁶¹.

Het is ook mogelijk dat studenten in groep elkaar ondersteunen. Ze kunnen met elkaar praten over gelijkaardige ervaringen, unieke uitdagingen,...⁶² Samen kunnen ze zoeken naar interessante strategieën.⁶³ Daarnaast blijkt een ondersteuningsgroep positief om gevoelens van sociale isolatie tegen te gaan.⁶⁴ Dit sluit aan bij de vaststelling⁶⁵ dat sommige studenten

⁵¹ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Wolvers, 2009.

⁵² P. Kant, in Wolvers, 2009, p. 15.

⁵³ Being a mentor, n.d.; Handicap+Studie, 2007; Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007.

⁵⁴ M. Shahak (mentor) in Being a mentor, n.d.

⁵⁵ Being a mentor, n.d.

⁵⁶ Being a mentor, n.d.; Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011.

⁵⁷ Z. Shatil, mentor, in Being a mentor, n.d.

⁵⁸ Ritsema et al., 2011.

⁵⁹ Arrindell et al., 2010; Being a mentor, n.d.; Handicap+Studie, 2007; Mc Manus, Feyes & Saucier, 2011; Nevill & White, 2011; Vogel et al., 2007.

⁶⁰ Mentor, in Being a mentor, n.d.

⁶¹ Brown et al., 2010; Ritsema et al., 2011.

⁶² Arrindell et al., 2010; Burgstahler, 1997; Chiba et al., 2007; Hyde et al., 2009; Nevill et al., 2011; Severiens et al., n.d.

⁶³ Chiba et al., 2007.

⁶⁴ Hyde et al., 2009.

⁶⁵ Soetaert, 2011.

het belangrijk vinden om ook vrienden te hebben met een (gelijkaardige) beperking. De groepen draaien soms volledig op studenten zelf.⁶⁶

“It was great to hear from other students that they were going through the same things I was experiencing.”⁶⁷

“Meeting other Deaf people – not feeling so isolated about being Deaf”⁶⁸

Uit Nederlands onderzoek⁶⁹ blijkt dat 18% van de eerstejaarsstudenten met een beperking een dergelijke ondersteuningsgroep nodig of wenselijk vindt.

▪ **Praktijkvoorbeeld: Omkaderingsgroepen op kot**⁷⁰

Verschillende onderwijsinstellingen bieden aangepaste huisvesting voor studenten met een beperking. Vaak heeft de student nog ondersteuning nodig om zelfstandig te wonen, te leven, te studeren en te ontspannen in het gewone studentenmilieu. Afgestemd op de behoeften van de student wordt een omkaderingsgroep samengesteld. Medestudenten bieden zo ondersteuning op allerlei vlakken: bij activiteiten van het dagelijkse leven (bv. aankleden), boodschappen doen, koken, bij verplaatsingen van en naar de onderwijsinstelling,...

Meer informatie:

- Cursief vzw: [Op kot](#).
- Hogeschool West-Vlaanderen: [Studenten met een functiebeperking op kot](#).
- Kuleuven: [Omkaderd wonen](#).

▪ **Praktijkvoorbeeld: ondersteuningsgroepen.**

De [Katholieke Hogeschool Limburg](#) richt een coachinggroep in voor studenten met AD(H)D. Onder begeleiding van een ADHD-coach bekijken de studenten wat AD(H)D voor hen betekent en hoe ze hier mee kunnen omgaan. Ze krijgen er informatie over verschillende onderwerpen, evenals bruikbare tips. De groep geeft hen de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen met andere studenten.⁷¹

Meer informatie: [AD\(H\)D-coachinggroep](#).

De [Universiteit Antwerpen](#) richt een contactgroep op indien er voldoende belangstelling is. Deze groep biedt de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen over studeren met een beperking. Op elk moment kunnen nieuwe studenten aansluiten. Bovendien is elke uitnodiging voor een bijeenkomst vrijblijvend.⁷²

⁶⁶ Severiens et al., n.d.

⁶⁷ Chiba et al., 2007, p. 50.

⁶⁸ Hyde et al., 2009, p. 9.

⁶⁹ Severiens et al., n.d.

⁷⁰ Cursief vzw, n.d.; Howest, n.d.; KULeuven, 2012.

⁷¹ KHLim, 2012.

⁷² UA, 2012.

▪ **Praktijkvoorbeeld: Peercounseling rond overgang naar de arbeidsmarkt**

Aan de [Universiteit Gent](#) wisselden laatstejaarsstudenten met een beperking (in het kader van een onderzoek) tijdens een gespreksavond met elkaar uit over specifieke uitdagingen rond de transitie naar de arbeidsmarkt. Ze deelden er hun sollicitatieplannen en wisselden ideeën uit over thema's als 'maak ik bij het solliciteren mijn beperking kenbaar of niet'?

Meer informatie: [Afstuderen als een universiteitsalumnus met een beperking.](#)

6. Peer support kan persoonlijk, maar ook digitaal.

We associëren peer support meestal met persoonlijke face-to-face contacten. Ondersteuning kan echter ook geboden worden via telefoon of via de computer⁷³, bv. via e-mail, chatrooms, discussiefora, sociale netwerksites,...

Hoewel niet alle ondersteuning digitaal kan worden aangeboden en niet iedereen deze manier van werken verkiest, zijn er een aantal voordelen aan deze manier van werken:

- de studenten moeten zich niet op dezelfde plaats bevinden om elkaar te ondersteunen. De hulp kan van op om het even welke plek geboden worden⁷⁴,
- er is geen nood aan synchrone communicatie. Studenten kunnen op om het even welk moment vragen stellen en ondersteuning krijgen⁷⁵,
- fysieke barrières zoals ontoegankelijk transport en gebouwen zijn niet aanwezig⁷⁶,
- voor sommige studenten is de drempel om vragen te stellen minder groot⁷⁷,
- de gestelde vragen worden goed overdacht⁷⁸,
- de studenten hebben een neerslag van het antwoord⁷⁹,
- ...

▪ **Praktijkvoorbeeld: Study Abroad Without Limits⁸⁰**

Het internationale [LINK-netwerk](#) voorziet op de website een forum 'Study Abroad Without Limits'. Doelstelling van dit forum is om studenten met een beperking in het hoger onderwijs te stimuleren en te ondersteunen om te studeren in het buitenland.

⁷³ Brown et al., 2010; Burgstahler, 1997; Handicap+Studie, 2007; Khalil, 2008; Wolvers, 2009.

⁷⁴ Burgstahler, 1997; Khalil, 2008.

⁷⁵ Burgstahler, 1997; Khalil, 2008.

⁷⁶ Burgstahler, 1997.

⁷⁷ Burgstahler, 1997; Khalil, 2008.

⁷⁸ Khalil, 2008.

⁷⁹ Khalil, 2008.

⁸⁰ Van Slooten, 2011.

Studenten (met een beperking) die graag willen studeren in het buitenland kunnen er in contact komen met en vragen stellen aan studenten uit Oostenrijk, Ierland, Nederland, Zweden en Vlaanderen. Studenten met ervaring met studeren in het buitenland met een beperking beantwoorden de vragen. De studenten wisselen zo ervaringen en informele informatie uit.

Meer informatie: [Study Abroad Without Limits](#).

7. Peer support en de docenten.

Als lesgever kan je een belangrijke bijdrage doen bij de ontwikkeling van een positief groepsklimaat, het vergroten van de sociale interacties tussen studenten en het aanmoedigen van (spontane) ondersteuning van medestudenten.

In de eerste plaats is het belangrijk dat je het goede voorbeeld geeft. Als lesgever sta je 'model' voor de interacties met studenten met een beperking. Toon dat je hoge verwachtingen houdt ten aanzien van al je studenten.⁸¹ Leg daarnaast niet de nadruk op eventuele moeilijkheden, maar op de verrijking die diversiteit met zich meebrengt.⁸²

Daarnaast kan je als docent informatie rond diversiteit opnemen in je lessen om zo het begrip en de openheid naar studenten met een beperking te vergroten. Studenten met een beperking worden immers nog vaak geconfronteerd met negatieve attitudes⁸³ zoals stereotype beeldvorming en onbegrip. Onderzoek⁸⁴ toont aan dat studenten die informatie kregen rond diversiteit meer open staan naar anderen en zich minder ongemakkelijk voelen ten aanzien van hun medestudenten met een beperking.

Tot slot kan je als docent meerdere kansen creëren waarbij studenten informatie-, instructie- of ondersteuningsbron zijn voor elkaar.⁸⁵ Dit kan de leerervaring verrijken. Je kan ondersteuning door het natuurlijke netwerk aanmoedigen, bv. via coöperatieve leergroepen, peer tutoring en peer support.⁸⁶ Voor sommige studenten is deze samenwerking met andere studenten bovendien een effectieve manier om de betrokkenheid te behouden en te vergroten.⁸⁷ Tegelijk werk je zo aan de diversiteitscompetenties van alle studenten.

▪ **Praktijkvoorbeeld: Group note taking in de V.S.**⁸⁸

Op de [universiteit van Georgia](#) werd in het opleidingsonderdeel 'Computer sciences' een systeem van gezamenlijk notities nemen uitgetest. Elke les namen een aantal studenten notities en formuleerden een aantal studenten leervragen. De andere studenten gaven hierop feedback. Elke week veranderden de rollen. De resultaten waren erg positief:

⁸¹ CAST, n.d.

⁸² Drieghe et al., 2010.

⁸³ Lavorata, 2001; SIHO, 2009; Soetaert, 2011.

⁸⁴ Nevill et al., 2011.

⁸⁵ OESO, 2012.

⁸⁶ CAST, n.d.; Nunan et al., 2000.

⁸⁷ CAST, n.d.

⁸⁸ Plaue, LaMarca & Funk, 2012.

- deze aanpak verhoogde de interactie tussen studenten. Netwerken werden gefaciliteerd,
“I got to know people I wouldn’t have otherwise.”⁸⁹
- 1/3 van de studenten gaf aan dat hun notitiestrategieën verbeteren,
- voor vele studenten waren de notities een waardevolle bron bij het studeren. Zeker wanneer bepaalde informatie niet in het handboek staat. Op deze manier bied je tegelijk ondersteuning aan studenten die moeilijkheden ondervinden bij het schrijven,
“[Group notes were] a good resource for exam time and a good way to make yourself keep up with the class.”⁹⁰
- studenten haalden betere resultaten op het eindexamen. Het beschikbaar zijn van groepsnotities hielp hen te studeren en grote hoeveelheden informatie te verwerken.

Dit is een voorbeeld van Universal Design for Learning dat gemakkelijk te implementeren is, weinig voor de onderwijsinstelling kost en toepasbaar is op groepen van om het even welke grootte.

8. Peer support en de onderwijsinstellingen.

In het VN-verdrag voor gelijke rechten van personen met een beperking⁹¹ staat een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus centraal.

Onderwijsinstellingen kunnen een belangrijke rol spelen bij het bereiken van een inclusieve cultuur, bv. door inspanningen te doen om de openheid en acceptatie naar medestudenten met een beperking te vergroten. Ze kunnen zelf het voorbeeld geven door van bij de start van het academiejaar duidelijk maken dat ze open staat voor nieuwe studenten met een beperking (bv. bij de ontmoetingsdagen).⁹² Ook de implementatie van peer support programma’s kan tot de inspanningen behoren, gezien onderzoek⁹³ aantoont dat het hebben van kwalitatieve contacten met mensen met een beperking een belangrijke invloed heeft op de attitudes.

Inclusief onderwijs betekent dat studenten met beperking ondersteuning nodig hebben. In het Advies van de Raad Hoger Onderwijs over de invulling van het VN-verdrag⁹⁴ wordt peer support vermeldt bij dit recht op ondersteuning. Het inzetten van peers kan nl. de ondersteuningsmogelijkheden vergroten.⁹⁵

⁸⁹ Plaue et al., 2012, p. 4.

⁹⁰ Plaue et al., 2012, p. 4.

⁹¹ United Nations, 2006.

⁹² Nevill et al., 2011.

⁹³ McManus et al., 2011.

⁹⁴ VLOR, 2010.

⁹⁵ Khalil, 2008

We kunnen concluderen dat peer support een maatregel is die kwalitatief inclusief onderwijs promoot. Dit toont ook aan dat interventies om inclusie te promoten niet duur hoeven te zijn.⁹⁶

9. Peer support meer inzetten. Tips om mee aan de slag te gaan.

- Bekijk eerst de algemene mogelijkheden waarin studenten elkaar ondersteunen vooraleer over te gaan naar specifieke programma's voor bepaalde doelgroepen. Peer support is immers goed voor vele studenten. Je kan de ondersteuning via peers open stellen voor iedereen met een bepaalde ondersteuningsvraag. Dit vermijdt stigma en vergroot de waarschijnlijkheid dat studenten in het programma willen instappen.⁹⁷ Heb hierbij aandacht voor evt. specifieke zaken voor studenten met een beperking.⁹⁸ Hou ook rekening met uitdagingen⁹⁹ zoals fysieke toegankelijkheid, behoefte aan een tolk Vlaamse gebarentaal,...
- Investeer in de bekendmaking van peer support. Maak hier tijd voor vrij.¹⁰⁰ Informeer studenten en personeel over de voordelen van het project, bv. via een getuigenis van een student over positieve ervaringen.¹⁰¹
- Iedere student is uniek en heeft eigen behoeftes, wensen en verwachtingen. Niet elke student met een beperking wil bv. deelnemen aan gesprekken in groep. Ga hierover in dialoog met de student. Ondersteuning via één of meerdere medestudenten is slechts één van de mogelijkheden.
- Ook bij peer support is het belangrijk de ondersteuning individueel aan te passen aan de behoeften, de vraag, de verwachtingen en voorkeuren van de student. De ondersteuning kan dus verschillen op vlak van invulling, frequentie, duur,...¹⁰² Ga ook na of de student een 'buddy' verkiest binnen de opleiding¹⁰³, of dat dit net de drempel verhoogt¹⁰⁴.
- Bekijk waar medestudenten goed in zijn om zo op maat te koppelen.¹⁰⁵
- Ga er niet van uit dat studenten met een beperking enkel ondersteuning kunnen krijgen. Ook zij kunnen medestudenten hulp bieden. Daarnaast hebben ze heel wat ervaring die andere studenten niet hebben, en die ze kunnen delen.¹⁰⁶ Bv. het gebruik van bepaalde leerstrategieën, de zoektocht naar ondersteuning, het verkrijgen van redelijke aanpassingen, het omgaan met negatieve attitudes,...

⁹⁶ UNESCO, 2009.

⁹⁷ Arrindell et al., 2010; Ritsema et al., 2011.

⁹⁸ Chiba et al., 2007; Vogel et al., 2007.

⁹⁹ Burgstahler, 1997.

¹⁰⁰ Ritsema et al., 2011.

¹⁰¹ Arrindell et al., 2010.

¹⁰² Ritsema et al., 2011.

¹⁰³ Arrindell et al., 2010; Ritsema et al., 2011.

¹⁰⁴ Kowalsky et al., 2002; Ritsema et al., 2011.

¹⁰⁵ Dijk et al., 2005; Ritsema et al., 2011.

¹⁰⁶ Allston, Bell & Hampton, 2002 in Brown et al., 2010; Handicap+Studie, 2007; Ritsema et al., 2011.

- Organiseer een kennismakingsgesprek waarbij niet gefocust wordt op de beperking maar op wat de student nodig heeft en verwacht.¹⁰⁷ Ondersteun de student indien hij het moeilijk vindt om zijn behoeften uit te leggen.¹⁰⁸ Laat ook aan bod komen waar de student goed in is.¹⁰⁹ Geef daarnaast in dit gesprek ruimte voor de wensen en de verwachtingen van de medestudent.¹¹⁰ Probeer ze op elkaar af te stemmen. De ondersteuningsrelatie tussen medestudenten blijkt beter wanneer beiden het gevoel hebben naar een gemeenschappelijk doel te werken.¹¹¹
- Voorzie een contactpersoon¹¹² waar studenten terecht kunnen met vragen of specifieke moeilijkheden, die het proces opvolgt en eventueel feedback geeft. Ook al geven studenten graag zelf aan wanneer ze ondersteuning wensen, toch is het goed om als aanspreekpunt regelmatig zelf contact op te nemen gezien niet iedereen zelf die stap zet.¹¹³
- Bied de studenten ondersteuning om veel voorkomende valkuilen¹¹⁴ te vermijden. Help hen om elkaars noden te begrijpen, afhankelijkheid te vermijden en grenzen te stellen aan de relatie.
- Bied training aan. Ondersteunende studenten geven zelf deze nood aan.¹¹⁵ Zorg dat deze vorming ook een component 'disability awareness' omvat. Dit kan hen bewust maken van de moeilijkheden die studenten met een beperking ervaren en hun behoeften. Hierbij kan aan bod komen wat goede ondersteuning inhoudt en hoe afhankelijkheid te vermijden. Belangrijk is dat studenten hiervoor stil staan bij hun persoonlijke attitudes en de invloed hiervan op hun gedrag.¹¹⁶ Afhankelijk van de geboden ondersteuning, wordt soms vorming georganiseerd rond studietips, time management, doorvragen,..¹¹⁷ Studenten ervaren het volgen van vorming positief¹¹⁸. Tot slot heeft het een positieve impact op de geboden ondersteuning.¹¹⁹
- Organiseer intervisie waarin studenten ervaringen kunnen uitwisselen.¹²⁰ Deze bijeenkomsten worden positief beoordeeld.¹²¹

¹⁰⁷ Ritsema et al., 2011.

¹⁰⁸ Vogel et al., 2007.

¹⁰⁹ Arrindell et al., 2010.

¹¹⁰ Ritsema et al., 2011.

¹¹¹ Vogel et al., 2007.

¹¹² Dijk et al., 2005; Ritsema et al., 2011; Vogel et al., 2007.

¹¹³ Kowalsky et al., 2002.

¹¹⁴ Dijk et al., 2005; Kowalsky et al., 2002; Vogel et al., 2007.

¹¹⁵ Vogel et al., 2007.

¹¹⁶ Adrian, 1997 in Kowalsky et al., 2002; Brown et al., 2010; Handicap+Studie, 2007; Vogel et al., 2007

¹¹⁷ Brown et al., 2010; Ritsema et al., 2011.

¹¹⁸ Handicap+Studie, 2007.

¹¹⁹ Brown et al., 2010; Vogel et al., 2007.

¹²⁰ A. Duijzer, persoonlijke communicatie, 22 september 2011; Dijk et al., 2005; Ritsema et al., 2011.

¹²¹ Dijk et al., 2005.

Meer informatie.

Wereldwijd zijn er voorbeelden van goede praktijk waar studenten in het hoger onderwijs ondersteuning bieden aan hun collega's. Op [deze website](#) vind je meer voorbeelden.

Verschillende boeken geven interessante en concrete informatie rond de opstart, ondersteuning en evaluatie van peer buddy programma's. Veel tips zijn toepasbaar op het hoger onderwijs. Twee aanraders:

- Janney, R. & Snell, M.E. (2006). [*Social Relationships & Peer Support. Second Edition.*](#) London: Brookes Publishing Co.
- Hughes, C. & Carter, E.W. (2008). [*Peer Buddy Programs for Successful Secondary School Inclusion.*](#) London: Brookes Publishing Co.

Het SIHO

... bedankt iedereen die een bijdrage leverde voor deze publicatie.

... biedt ondersteuning aan onderwijsinstellingen die peer support in de eigen onderwijsinstelling verder willen uitbouwen. Interesse? Neem dan contact op met het SIHO (E: info@siho.be; T: 0032 473 59 09 72).

... staat klaar om al jullie vragen hierrond te beantwoorden.

Referenties.

Arrindell, R.J., Geerman, G.G., Grant, F.L., de Jonge, S., Nijkamp, L.R. & Spijker, C.(2010).*Met Onderlinge Steun Studeren.*

Being a mentor (n.d.) [video].

Brown, S.E., Takahashi, K. & Roberts, K.D. (2010). Mentoring Individuals with Disabilities in Postsecondary Education: A Review of the Literature. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 23, 98-111.

Burgstahler, S. (1997). Peer support: What role can the internet play? *Information Technology and Disabilities*, 4. Geraadpleegd 17 juni, 2012, terug te vinden op www.access2science.com/education/PeerSupport.htm.

CAST (n.d.). *Universal Design for Learning (UDL) Guidelines*. Geraadpleegd 21 februari, 2012, terug te vinden op <http://www.cast.org/library/UDLguidelines/version1.html>.

Chiba, C. & Low, R. (2007). A Course-Based Model to Promote Successful Transition to College for Students with Learning Disorders. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 20, 40-53.

Cnockaert, R. & De Smet, M. (2011). *Onderzoeksrapport Diversiteit en Inclusie*. Geraadpleegd 21 augustus 2012, terug te vinden op http://www.howest.be/documenten/onderzoeksrapport_diversiteit_en_inclusie.pdf.

Cursief vzw (n.d.). *Op kot*. Geraadpleegd 22 augustus, 2012, terug te vinden op <http://ariel.ugent.be/ariel.ugent.be/cursief/tweede-navigatie/contact/op-kot/>.

Drieghe, S. & Vernaeve, L. (2010). *Laat me maar gewoon student zijn. Af/studeren met een functiebeperking in het hoger onderwijs. Bevindingen en aanbevelingen*. Gent: Hogeschool Gent.

Dijk, M.A.T.& Dingelstad, A.A.M.(2005).*Buddy-project/maatjesproject. Vrije Universiteit Amsterdam 2004-2005.*

Guitard,P., Duguay,E., Thériault,F.A., Sirous,N.J. & Lajoie,M.(2010). Integration of students with physical impairment in Canadian university rehabilitation sciences programs. *International Journal of Rehabilitation Research*, 33, 81-83.

Handicap + Studie (2007). *ESF-EQUAL project 'Kijk zo kan 't wel!' Eindverslag pilot Digitale Studiemaatjes*. Geraadpleegd op 17 juni, 2012, terug te vinden op http://docs.minszw.nl/pdf//135/2008/135_2008_1_20018.pdf.

- Heiman, T. (2006). Social support networks, stress, sense of coherence and academic success of university students with learning disabilities. *Social Psychology of Education*, 9, 461-478.
- Howest (n.d.). *Studenten met een functiebeperking op kot*. Geraadpleegd 22 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.stuvo-howest.be/op-kot/omkaderingsproject>.
- Hyde, M., Punch, R., Power, D., Hartley, J., Neale, J. & Brennan, L. (2009). The experiences of deaf and hard of hearing students at a Queensland University:1985-2005. *Higher Education Research & Development*, 28, 85-98.
- Khalil, M.A. (2008). Promoting Success: Mentoring Students with Disabilities Using New Technologies in Higher Education. *Library Hi Tech News*, 1, 8-12.
- Kowalsky, R. & Fresko, B. (2002). Peer Tutoring for College Students with Disabilities. *Higher Education Research & Development*, 21, 259-271.
- KULeuven (2012). *Omkaderd wonen*. Geraadpleegd 22 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.kuleuven.be/studentenvoorzieningen/huisvesting/omkadering/index.html>.
- KHLim (2012). *AD(H)D-coachinggroep*. Geraadpleegd 22 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.khlim.be/pagina/adhd-coachinggroep>.
- Lavorata, R.L. (2001). *Awareness, Accommodations and Technical Assistance for University Students with Neurological Disabilities*. Geraadpleegd op 22 februari, 2012, terug te vinden op <http://www.learningassistance.com/2001/Apr01/awareness.htm>.
- McManus, J.L., Feyes, K.J. & Saucier, D.A. (2011). Contact and knowledge as predictors of attitudes toward individuals with intellectual disabilities. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 579-590.
- Nevill, R.E.A. & White, S.W. (2011). College Students' Openness Toward Autism Spectrum Disorders: Improving Peer Acceptance. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41, 1619-1628.
- Nunan, T., George, R. & McCausland, H. (2010). Inclusive education in universities: why is it important and how it might be achieved. *International Journal of Inclusive Education*, 4, 63-88.
- OESO (2012). *OECD Toolkit on Teaching for Diversity – Nederlandse vertaling*. Geraadpleegd op 26 maart 2012, terug te vinden op <http://www.diversiteitenleren.be/nl/materiaal/oecd-toolkit-teaching-diversity-nederlandse-vertaling>.
- Plaue, C., LaMarca, S. & Funk, S.H. (2012). Group Note-Taking in a Large Lecture Class: Design, Implementation, and Evaluation of a Low-Cost Universal Design Practice. Geraadpleegd op 17 juni, 2012, terug te vinden op <http://cs.uga.edu/~lamarca/files/groupNoteTakingLargeLectureClass.pdf>.

- Ritsema, R., van Rosmalen, S. & Wiltjer, A. (2011). *Onderzoeksrapport. De slaag- en faalfactoren van studiematjesprojecten.*
- Roitman, Y., Hellwing, A. & Russak, S. (2010). *An examination of the peer tutoring relationship among students with and without learning disabilities in two different academic settings.* PowerPointpresentatie op het LINK-congres, The Only disability in education is the reluctance to change - how do you make change happen?, Antwerpen.
- Severiens, S., Rezai, S., Wolff, R., de Koning, J. Gravesteijn, J., Tanis, O., et al. (n.d.). *Studeren met een functiebeperking. Resultaten van een onderzoek onder eerstejaarsstudenten.*
- SIHO (2009). *Studeren met een functiebeperking in het Vlaamse hoger onderwijs. Exploratieve studie naar de beleving van (oud-)studenten in drie Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs.* Geraadpleegd op 7 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.siho.be/files/Rapport%20studentenbevraging%20-%20definitief.pdf>.
- Soetaert, J. (2011). *Verder studeren is... Een kwalitatief onderzoek naar de beleving van studenten met een functiebeperking in het Vlaamse hoger onderwijs.* Masterproef ingediend tot het behalen van de graad van master in de pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting orthopedagogiek, Universiteit Gent.
- UNESCO (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education.* Geraadpleegd 12 augustus, 2012, terug te vinden op <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849e.pdf>.
- United Nations (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities.* Geraadpleegd 14 juni, 2011, terug te vinden op http://www.un.org/disabilities/default.asp?navid=14&pid=150#accessible_pdf.
- UA (2012). *Studeren met een functiebeperking.* Geraadpleegd 22 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.ua.ac.be/download.aspx?c=.ADSTUD&n=35948&ct=36846&e=267750>.
- Universtiteit Gent (2011). *Mentoringproject.* Geraadpleegd 21 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.ugent.be/ps/nl/onderwijs/diversiteit/mentoringproject.htm>.
- Van Slooten, I. (2011). *Studyabroadwithoutlimits.eu.* PowerPointpresentatie op het LINK-congres, The Only disability in education is the reluctance to change - how do you make change happen?, Antwerpen.
- VLOR (2010). *Advies over de invulling van het VN-verdrag voor gelijke rechten voor personen met een handicap voor het Vlaamse hoger onderwijs.* Geraadpleegd 12 augustus, 2012, terug te vinden op <http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/advies/rho-adv007-0910.pdf>.
- Vogel, G., Fresko, B. & Wertheim, C. (2007). Peer Tutoring for College Students With Learning Disabilities: Perceptions of Tutors and Tutees. *Journal of Learning Disabilities*, 40, 485-493.

Wolvers, G. (2009). Doorstuderen dankzij een maatje. *Reformatorisch Dagblad*, 39 (162), 15.